

STAWEL

JAAROVERZICHT 2022

VOORWOORD

2022 was in veel opzichten een bijzonder jaar voor het landelijk gebied. Op nationaal niveau probeerde de rijksoverheid het toekomstbeleid voor het landelijk gebied vorm te geven, zowel inhoudelijk als procesmatig. Dit leidde tot veel onrust en protesten. Johan Remkes moest orde op zaken stellen in de stikstof- en ammoniakdiscussie. Aankoop van een aantal piekbelasters moest de bouw weer op gang brengen. Samen met de belangenorganisaties moest er een landbouwakkoord komen, waarin naast de ammoniakopgave, de KDW-normen gerealiseerd moeten worden en de biodiversiteit moet worden verbeterd. Daarbij moet er perspectief voor de landbouw worden geboden en de leefbaarheid van het platteland gewaarborgd worden.

De provincies moeten via gebiedsgericht beleid met voorstellen komen in een Provinciaal Plan Landelijk Gebied voor medio 2023.

In deze omgeving met al zijn onzekerheden en frustraties heeft Stawel geprobeerd haar rol in te vullen. We doen dat via 3 pijlers:

1. Verbetering relatie Stad-Platteland;
2. Versterking participatie van het buitengebied bij het gemeentelijk beleid;
3. Bijdrage leveren aan de energie- en klimaatopgave.

Samen met de gemeente Enschede is uitvoering gegeven aan de pilot in de Broekheurne om te komen tot een integraal plan, uitmondend in een agenda van het gebied. Er zijn weer vele daken belegd met zonnepanelen, meestal in samenwerking met de coöperatie Enschede Energie. Ook hebben we dit jaar weer een fantastische Twentse Landdag gehad waar veel burgers kennis konden maken met alles wat er in het buitengebied te beleven en te proeven valt.

Kortom, ondanks alle onzekerheden en onduidelijk beleid, is er weer veel werk verzet, samen met de gemeente en de bewoners van het buitengebied. In dit jaarverslag staan de resultaten vermeld.

GERRIT JAN VAN DER VEEN

Voorzitter Stawel

“Meer dan ooit zien we het belang van het landelijk gebied. En meer dan ooit staat het landelijk gebied in de politieke kijker. Zowel landelijk, provinciaal als lokaal. Met belangrijke thema's als stikstofreductie en energieopwekking, water en natuur, recreatie en educatie, sporten en wonen. En, misschien wel het belangrijkste, kwaliteit van leven. Allemaal zaken die in samenhang en balans beschouwd moeten worden. Telkens als ik mijn hardlooptkilometers in het buitengebied maak ben ik me daar vanuit persoonlijk perspectief extra bewust van. Als wethouder sta je bovendien midden in de complexiteit van praktische invulling, zoals we dat ook het afgelopen jaar gezien hebben binnen bijvoorbeeld de gebiedsgerichte aanpak Broekheurne. Ik ben zeer erkentelijk voor de elementaire rol die Stawel in die dialoog vervult. Bedankt voor jullie inzet, kennis en kunde.”

NIELS VAN DE BERG

Wethouder Landelijk gebied en
duurzaamheid

STAWEL

WIE ZIJN WIJ?

- Stichting voor duurzame plattelandsontwikkeling Enschede.
- Opgericht in 1966.
- Breed samengesteld bestuur vertegenwoordiging diverse organisaties betrokken bij het buitengebied van Enschede.
- Onafhankelijk met eigen gezicht.
- Algemeen belang van het landelijk gebied met oog voor ondernemers en inwoners.

Stawel werkt aan de leefbaarheid, vitaliteit en een veerkrachtig platteland rondom de grootste stad van de provincie Overijssel

Economische, ecologische en sociale ontwikkelingen in het buitengebied van Enschede ondersteunen en stimuleren.

- Consulent in dienst voor uitvoering.
- Werkplek: Bezoekerscentrum Lammerinkswöner in Abraham Ledebroerpark.
- Samen met Vereniging Wageler Samen zorgdragen voor behoud van de groene oase door gebruik te vergroten.
- Bestuurlijke vertegenwoordiging vanuit: 7 buurtkringen, LTO, Overijssels Particulier Grondbezit en PJO.

ALGEMEEN BESTUUR

Herman Jan Averink (Twekkelo), Koen Hobbelt (Broekheurne), Wilfried Brunink (Boekelo-Rutbeek), Herman Tabor (Usselo), Irene Meijer (PJO), Rogier Hooge Venterink (OPG), Bert Roerink (Esmarke), Karin Schukking (LTO Zuid Twente), Ard Velthuis (Lonneker), Arjun Vijge (Driene)

10

DAGELIJKS BESTUUR

Gerrit Jan van der Veen, Joke Pasman (LTO Zuid Twente), Arjan Stokkers, Hermieke Voogd

10

CONSULENT

Gerrit Meutstege

VERGADERINGEN
IN 2022

BELANGRIJKE ONDERWERPEN IN 2022

Onze activiteiten in 2022 hebben zich vooral gericht op de volgende onderwerpen:

VISIE LANDELIJK GEBIED

Stawel is nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van de Visie Landelijk Gebied. Deze is in 2021 vastgesteld en goedgekeurd door de gemeenteraad van Enschede. Stawel zet zich in op het gebied van participatie en beleidsvorming, verduurzaming van de landbouw en educatie en demonstratie.

Stawel kan dankzij haar onafhankelijke rol effectief bijdragen aan de realisatie van de opgaven, die in de Visie Landelijk Gebied staan en die ook een positieve grote impact kunnen hebben op de landbouwtransitie in andere delen van ons land.

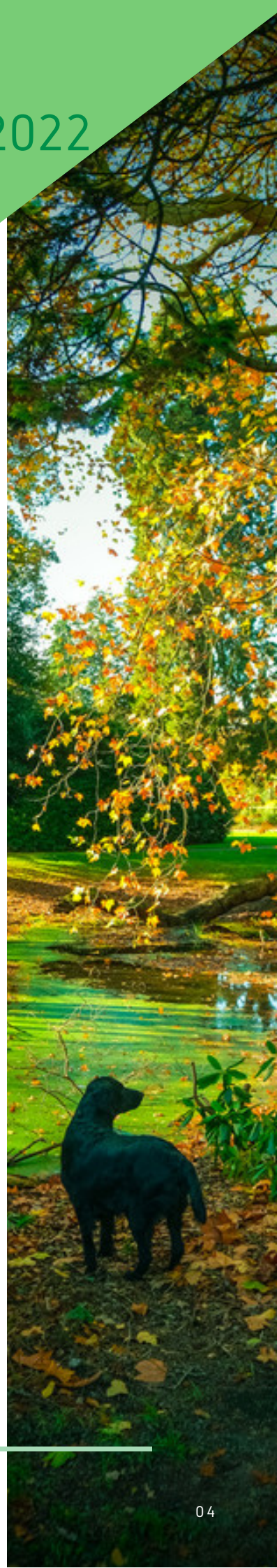
INRICHTING EN PACTBELEID USSELERES

De aanleiding voor het nieuwe pacht- en huurbeleid op de Usseleres is het nieuwe bestemmingsplan Usseleres en de Visie Landelijk Gebied. Dit nieuwe beleid zal ook gaan gelden voor alle andere te verpachten gronden die in eigendom zijn van de gemeente Enschede.

Er is gepubliceerd welke gronden beschikbaar komen en welke criteria hiervoor gelden. Mensen konden tot 24 november 2022 aanvragen indienen. De belangstelling was groot, ruim 50 gegadigden schreven zich in voor de percelen. Eén daarvan is Herenboeren Twente. Zij zijn geïnteresseerd vanwege de wens om een boerderij op de Usseleres op te starten.

VERVOLGPROCES GEBIEDSVERKENNING BROEKHEURNE

Op 12 april 2022 hielden buurtkring Broekheurne, Stawel en de gemeente een publieksbijeenkomst. Daarin werd gebiedsregisseur Erik Back gepresenteerd. Hij gaat de Gebiedsagenda Broekheurne opstellen. De Gebiedsagenda bestaat uit een toekomstbeeld voor Broekheurne en maatregelen die dat mogelijk maken. De invulling van de gebiedsagenda is verder vormgegeven in een werksessie op 28 juni en een vervolgbijeenkomst op 15 december.

BELANGRIJKE ONDERWERPEN IN 2022

Onze activiteiten in 2022 hebben zich vooral gericht op de volgende onderwerpen:

ENERGIEVISIE

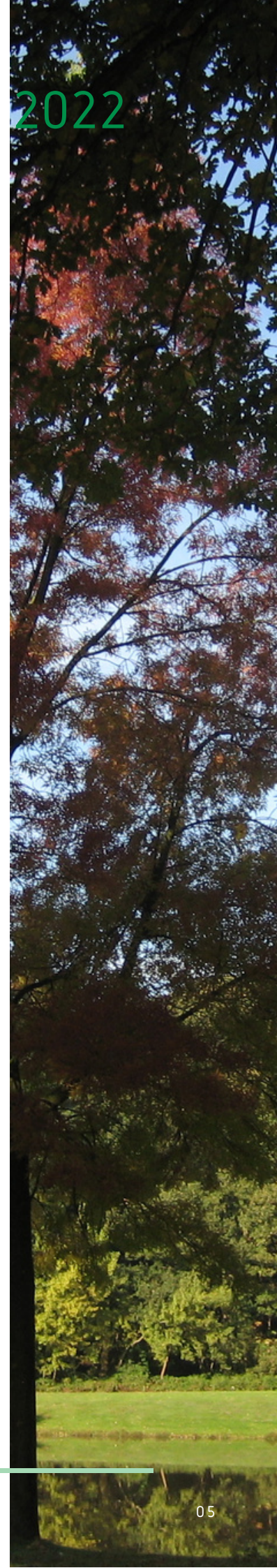
Voor 'Zon op het dak' werkt Stawel samen met de coöperatie Enschede Energie. Ook in 2022 zijn er weer nieuwe zonnedaken gerealiseerd. Steeds meer agrariërs/grondbezitters zien nieuwe energie als inkomstenbron.

In de energietransitie is de boodschap van Stawel: We doen het samen! De grootste uitdaging van de energietransitie is niet technisch, financieel of bestuurlijk, maar sociaalmaatschappelijk van aard. Er moet ruimte zijn voor eigen initiatief en keuze.

Voor het landelijk gebied van de gemeente Enschede geldt dat we de benodigde bijdrage aan de energietransitie alleen kunnen leveren als de oplossingen haalbaar en betaalbaar zijn én voldoende draagvlak hebben.

ERFCOACH

De consulent van Stawel is tevens erfcoach in Enschede in het kader van het provinciale project Toekomstgerichte erven. Doel is om erfeigenaren in het landelijk gebied bij te staan in het streven naar een duurzame en toekomstbestendige (bedrijfs)ontwikkeling. Door te luisteren worden wensen in beeld gebracht, vervolgstappen bepaald (op persoonlijk of praktisch vlak) en mogelijk nieuwe verbindingen tot stand gebracht. De gesprekken zijn vertrouwelijk en onafhankelijk. In 2022 zijn er, ondanks de beperkingen van corona in het begin van het jaar, in totaal 81 erfbezoeken geweest in Enschede, met de daarbij behorende follow up.

BELANGRIJKE ONDERWERPEN IN 2022

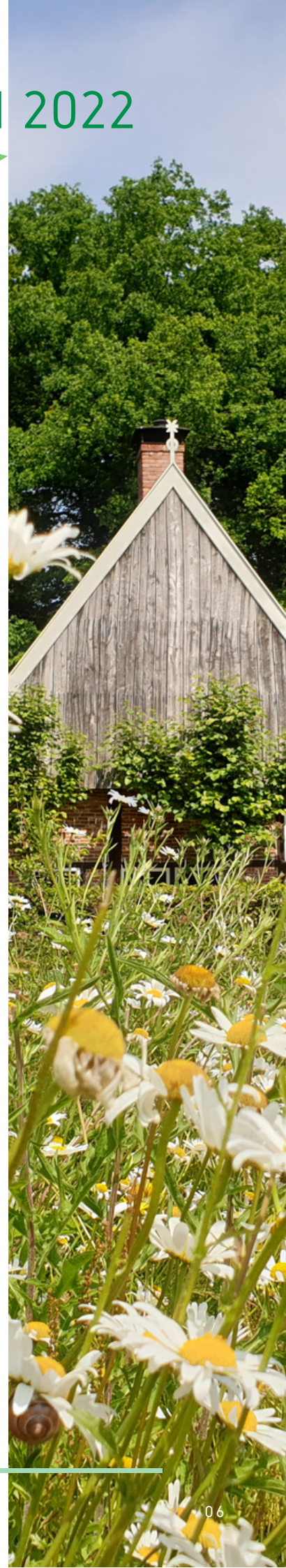
Onze activiteiten in 2022 hebben zich vooral gericht op de volgende onderwerpen:

PROVINCIAAL PLAN LANDELIJK GEBIED (PPLG)

De drie doelen van de PPLG zijn: Natuur versterken, een sterk sociaaleconomisch platteland en een toekomstbestendige agrarische sector. De randvoorwaarden hierbij zijn: samenwerken met de gebieden, alle sectoren dragen evenredig bij en de doelen worden in één keer opgepakt. Om het behapbaar te houden worden de plannen verder uitgewerkt in gebiedsdelen. Enschede valt onder Zuidoost Twente en de Gebiedsgerichte Aanpak zal op dat niveau ingevuld moeten worden. Dat maakt het al een stuk overzichtelijker, maar hoe gaan we de grote uitdagingen voor de toekomst aan? De Gebiedsaanpak in de Broekheurne is het voorbeeld hoe Stawel dat voor zich ziet. Samen aan de slag met de uitdagingen van de nieuwe tijd. Niet afwachten tot er een vastgestelde Landbouwvisie ligt, maar alvast beginnen met de puzzel.

NOORDTAK BETUWELIJN

Buurtkringen Driene, Usselo en Boekelo en Landschap Overijssel hebben actie ondernomen tegen de komst van de Noordtak van de Betuwelijn. Om ten strijde te trekken tegen de aanleg is er een groep opgericht van zo'n 50 personen met o.a. vertegenwoordigers uit Boekelo, Twekkelo en Driene. Stawel steunt ze hierbij.

DOORLOPENDE PROJECTEN EN ACTIVITEITEN

01 LANDSCHAPSFONDS

Het Landschapsfonds heeft veel raakvlakken met de uitvoering van de Visie Landelijk Gebied. Vanuit het Landschapsfonds is het participatieproject 'Lönneker Laandleamn' ontstaan. Dit heeft geleid tot een succesvolle subsidieaanvraag 'Streekeigen Landschap' bij provincie Overijssel. Met verschillende eigenaren in het gebied kunnen nu overeenkomsten worden gesloten voor langjarig beheer van landschapselementen.

Een ander project is 'bloemrijke randen' wat voor het tweede jaar is georganiseerd. In 2022 is 16 kilometer bloemrijk akkerrand gezaaid. Een mooi ingericht erf met streekeigen beplanting wordt gestimuleerd door een beplantingsplan op te stellen voor erven in het buitengebied en daarnaast gratis plantgoed beschikbaar te stellen. In 2022 is voor 18 erven een erfinrichtingsplan gemaakt en plantgoed geleverd. Deze projecten worden mede mogelijk gemaakt door een bijdrage vanuit de gemeente Enschede.

02 SCHOLENPROJECT

Het scholenproject is een activiteit voor de basisscholen in de gemeente Enschede. Er zijn rondleidingen op melkveehouderijen verzorgd voor leerlingen om de kinderen kennis te laten maken met de veehouderij. Er is tijdens het nationaal schoolontbijt een ontbijt verzorgd voor groep 3 van OBS Roombeek op melkveebedrijf Voogd. Daarnaast zijn er ook schoolontbijtjes georganiseerd op bedrijven via Kiekeboeren/educatieboeren.

03 RONDLEIDINGEN BOERDERIJEN

Elk jaar zijn er in de zomermaanden gedurende 6 weken bij 6 boeren rondleidingen georganiseerd en daar hebben 376 bezoekers gebruik van gemaakt.

DOORLOPENDE PROJECTEN EN ACTIVITEITEN

04 **BOOMDEELDAG**

In 2022 is in januari en november de boomdeeldag gefaciliteerd vanuit het Abraham Ledeboerpark. Dit is een project dat georganiseerd wordt door Landschap Overijssel waarbij deelnemende gemeenten een co-financiering beschikbaar stellen. Via een speciale [website](#) kon men zich aanmelden. Een 40-tal erfeigenaren die in het buitengebied wonen, meldden zich aan en hebben in het Abraham Ledeboerpark maar liefst 8.000 bomen/struiken opgehaald. Daarmee worden de erven in het buitengebied steeds een beetje groener en versterken we de lokale biodiversiteit. Daarmee geven we ook invulling aan de wens van de gemeente Enschede om 170.000 bomen te planten. Natuurlijk gebeurt dat met streekeigen plantmateriaal.

05 **TWENTSE LANDDAG**

De Twentse Landdag is gehouden op 18 september 2022. De organisatie was in handen van de vereniging Wageler Samen en Stawel. Wageler Samen is de organisatie die de taken op gebied van natuureducatie op zich heeft genomen. Stawel heeft een grote bijdrage geleverd door eigen arbeid in te zetten en door extra ondersteuning in te huren. Daarnaast waren er via Stawel een aantal werkgroepen actief.

Er was een jongveekeuring, Shetlandpony-keuring, een streekproducten- en informatiemarkt en dialoogsessies.

De onderwerpen van de vier dialoogsessies waren: Water, Landbouw en Natuur, Korte keten en Lange termijn. Kijk op: www.twentselanddag.nl voor een impressie van de dag.

Op de Twentse Landdag wordt het brede palet aan ontwikkelingen, trends (van grootschalig tot kleinschalig, van lokale markt tot wereldmarkt, van coöperatie tot gezinsbedrijf en van natuur tot cultuur) en kansen op het platteland gepresenteerd.

06 **KORTE KETEN ENSCHEDÉ**

In samenwerking met de [Oogst van Morgen](#) is het project 'Korte Ketens Enschede' opgestart. Het project heeft als doel om de verbinding tussen producent en consument in en rondom Enschede te versterken. Er is een inventarisatie van producenten en aanbieders gemaakt en er zijn 5 interviews afgenomen bij zowel producenten als aanbieders van lokaal voedsel in en rondom Enschede. Het doel van de interviews was om op te halen wat er aan vraag- en aanbodzijde nodig is om de korte ketens in Enschede te versterken. Het project wordt in 2023 vervolgd.

SPEERPUNTEN 2023 EN VERDER

We kiezen voor de strategie om samen met eigenaren, ondernemers, gebruikers en bewoners van het landelijk gebied initiatieven te stimuleren en faciliteren. We ondersteunen de transitie van de landbouw, het bevorderen van de afzet van lokale producten en het behoud van het landschap. Daarbij moeten we ook inspelen op de klimaatverandering en rekening houden met de energietransitie. Water en bodem zijn leidende principes voor ontwikkelingen. Belangrijk hoofddoel hierbij is een toekomstbestendig, sociaaleconomisch leefbaar platteland rondom een grote stedelijke agglomeratie.

Uiteindelijk willen we bereiken dat zoveel mogelijk agrarische ondernemers een individueel toekomstbestendig transitiebedrijfsplan opstellen waardoor resultaten worden geboekt die bijdragen aan de gezamenlijke doelen die gesteld zijn voor het Landelijk Gebied. Het doel is dus om uit deze bedrijfsplannen concrete acties te halen, die te ondersteunen of (helpen) uitvoeren en daarmee ook echt een beweging in gang te zetten.

SPEERPUNTEN

UITVOERING VISIE LANDELIJKE GEBIED

Wat kan Stawel gaan doen?

GEBIEDSPROCESSEN

- Mee helpen organiseren van gebiedsprocessen voor de grotere ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied
- Fungeren als intermediair voor eigenaren/burgers en bedrijven in het landelijk gebied
- Investeren in de relatie tussen stad en platteland, door het betrekken van de burgers

LOKAAL VOEDSEL

Bevorderen van de afzet van lokale producten

- Eerst de betrokkenen prikkelen en daarna onze ambitie delen.

TRANSITIE LANDBOUW

Stimuleren Duurzame en kringlooplandbouw:

- Ondernemers begeleiden bij het maken van de omslag naar een duurzame(re) landbouw -> van idee naar doen en delen.

- Door middel van het aanbieden van een aantrekkelijk en prikkelend programma wat bestaat uit drie fases.

VERBINDINGEN

Investeren in de relatie tussen stad en platteland, door het betrekken van burgers:

- Twentse Landdag
- Excursies
- Schoolklassen maken kennis met het boerenleven
- Fietstocht "Kom uit de Stad"

GROENE PIJLER

Meedenken erfinrichting en bevorderen biodiversiteit:

- Verbinding zoeken met Terrein Beherende Organisaties (TBO's) en landgoederen
- Natuur- en landschapsplan Enschede
- Meer biodiversiteit op erven en bloemrijke akkerranden
- Samen werken aan de Wateropgaven - Waterschap
- Samenwerken aan de Energietransitie - Nieuwe vormen en energie implementeren

UITVOERING VISIE LANDELIJKE GEBIED

Wat is nodig voor de uitvoering?

We kiezen voor de strategie om samen met eigenaren, gebruikers en bewoners van het landelijk gebied initiatieven te stimuleren en faciliteren. We ondersteunen hen in de landbouwtransitie, het bevorderen van de afzet van lokale producten, het behoud van landschap, het inspelen op de klimaatverandering, de energietransitie en het behoud en versterken van de waterkwaliteit, bodem en en natuur

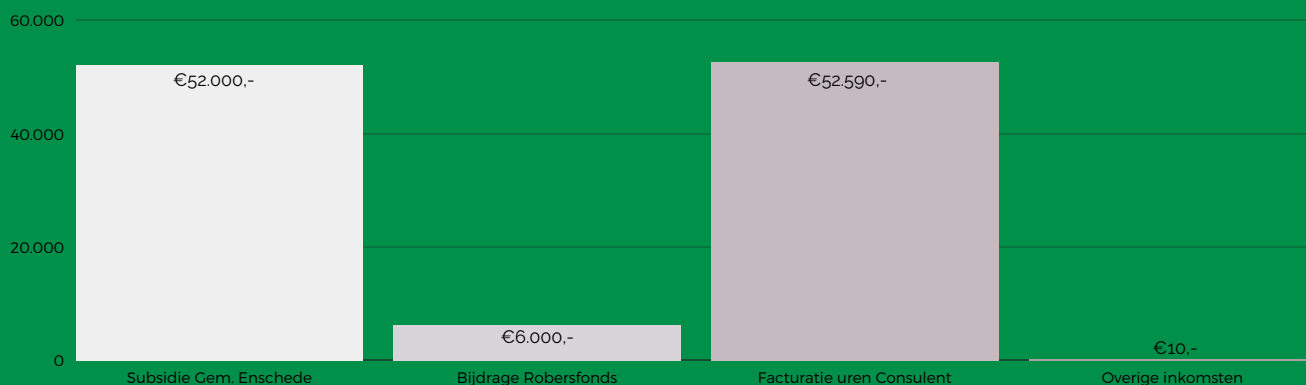
Het belangrijkste doel hierbij is een toekomstbestendig sociaaleconomisch leefbaar platteland rondom een grote stedelijke agglomeratie.

FINANCIËEL OVERZICHT

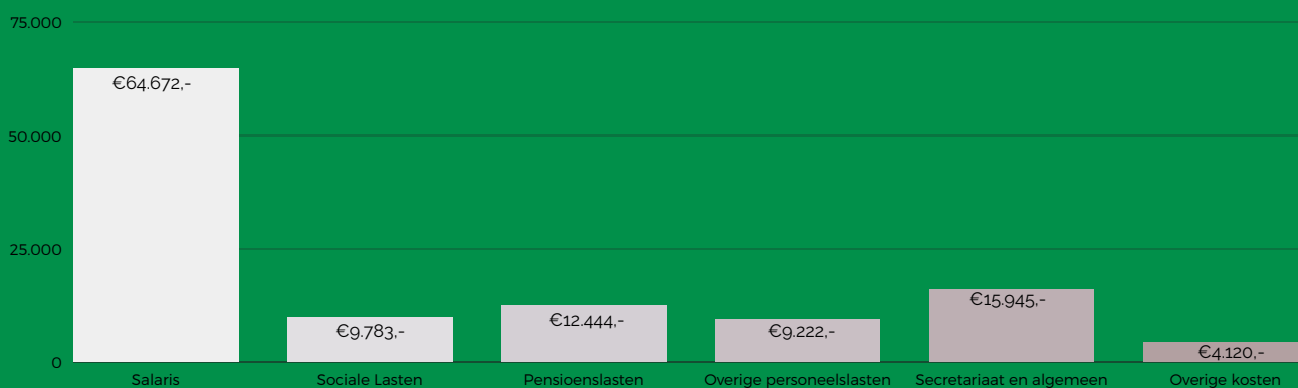
RESULTAAT:

€-5.586,-

INKOMSTEN:

UITGAVEN:

DRIE WENSEN STAWEL:

**HET LANDELIJK
GEBIED VERDIENT
ALLE AANDACHT
VANWEGE ALLE
OPGAVEN.**

**VOORKOM
VERDERE
AANTASTING DOOR
STEDELIJKE
ONTWIKKELINGEN.**

**UITBREIDEN
WERKORGANISATIE
MET EEN NIEUWE
WERKNEMER OM
ALLE UITDAGINGEN
AAN TE KUNNEN.**

STAWEL

Stichting voor Duurzame
Plattelandsontwikkeling
Enschede